

Rhif Ymchwil Cymdeithasol: 51/2017

Dyddiad cyhoeddi: 30/08/2017

Adolygiad o'r Rhaglen Effeithlonrwydd drwy Dechnoleg (ETT): Crynodeb

1. Cyflwyniad

- 1.1 Mae'r Rhaglen Effeithlonrwydd drwy Dechnoleg (ETT) yn rhaglen £10m gan Lywodraeth Cymru gyda'r nod o hyrwyddo effeithlonrwydd trwy dechnoleg yn y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (GIG) yng Nghymru. Fe'i cyhoeddwyd gan Weinidog Llywodraeth Cymru dros lechyd a Gofal ar y pryd ym mis Ionawr 2015.
- 1.2 Nod y Rhaglen ETT yw cyflymu'r gwaith o arddangos, gwerthuso a mabwysiadu cynnyrch a gwasanaethau newydd i'w gweithredu, gan wella effeithlonrwydd a darparu gwell deilliannau ar gyfer cleifion yn unol ag egwyddorion gofal iechyd darbodus.
- 1.3 Nod arall y Rhaglen yw annog a chynorthwyo'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol (GIG) i gynyddu lefelau gweithgarwch arloesol (trosglwyddo technoleg yn bennaf) ac i gynyddu ei ymgysylltiad â phartneriaid allanol – ac yn enwedig byd diwydiant a phrifysgolion. Mae'r Rhaglen ETT wedi ei strwythuro o gylch pedair thema cyflawni:
 - Thema 1 - Mabwysiadu Technoleg.
 - Thema 2 - Datblygu Technoleg.
 - Thema 3 – Arloesi ac Ymgysylltu Byd Diwydiant.
 - Thema 4 - Partneriaethau Rhyngwladol ac â'r Undeb Ewropeaidd.

2. Yr Adolygiad

- 2.1 Penododd Llywodraeth Cymru OB3 Research a Sefydliad Iechyd a Gofal Cymdeithasol Cymru (WIHSC) Prifysgol De Cymru i gyflawni adolygiad o'r Rhaglen Effeithlonrwydd drwy Dechnoleg (ETT). Nodau'r adolygiad fel y'u pennwyd yn y fanyleb ymchwil yw:
 - Asesu'r broses o weithredu'r rhaglen.
 - Asesu canfyddiadau am effeithlonrwydd y Rhaglen.

2.2 Mae cyfres o bedwar amcan penodol yn ategu'r nodau hyn, sef:

- Asesu canfyddiadau rhanddeiliaid allweddol am weithrediad y Rhaglen.
- Asesu canfyddiadau rhanddeiliaid allweddol am effeithiolrwydd y Rhaglen. Yn y cyd-destun hwn, bydd angen i'r adolygiad archwilio a yw'r rhaglen ETT yn cyflawni'r hyn y cafodd ei sefydlu i'w gyflawni.
- Adolygu'r adroddiadau gwerthuso sydd wedi dod i law (am brosiectau unigol a ariannwyd drwy'r ETT), a llunio crynodeb naratif o'i heffaith hyd yn hyn.
- Cyflwyno argymhellion o ran beth y gellid ei fesur yn gyson ar draws prosiectau, a chatau eraill a allai gynorthwyo gwerthusiad o effaith y rhaglen ETT yn y tymor hwy.

2.3 Roedd y broses adolygu yn cynnwys dadansoddiad pen desg o ddogfennau polisi, rhaglen a phrosiect perthnasol gan gynnwys gwybodaeth monitro, a thystiolaeth gwerthuso lefel prosiect lle roedd ar gael.

2.4 Roedd hefyd yn cynnwys cyflawni cyfweiliadau ansoddol, lled-strwythuredig gydag ystod o rhanddeiliaid Rhaglen ETT a chyda sampl o wyth o'r prosiectau a ariannwyd.

3. Prif Ganfyddiadau'r Adolygiad

3.1 Ein casgliad cyffredinol ni, o'r adolygiad cynnar hwn, yw bod y Rhaglen ETT yn cynnig ymateb priodol ac ystwyth i'r angen clir am gyflymu'r broses o fabwysiadu technoleg yn y GIG yng Nghymru, er bod angen gwerthusiad pellach er mwyn asesu'r effaith. Mae'n cydfynd yn dda â'r ffactorau allweddol sy'n gyrru polisi yn ei flaen, a'r canfyddiad yw y bydd yn cyflawni amrywiaeth priodol o weithgareddau'n gyflym a'i fod yn gyson iawn â nodau a bwriadau gwreiddiol y rhaglen.

3.2 O ran **rhesymeg a dyluniad**, darganfu'r adolygiad:

- Mae strwythur priodol i'r Rhaglen ETT o gylch pedair prif thema sy'n cydfynd yn dda gyda chyd-destun polisi a osodwyd gan y Bwrdd Arferion Gorau ac Arloesi ym maes Iechyd a Lles, ac ymchwiliad a gyflawnwyd gan Bwyllgor Iechyd a Gofal Cymdeithasol Cynulliad Cenedlaethol Cymru.
- Yn anarferol ar gyfer menter o'r math hwn gan Lywodraeth Cymru, nid oes gan y Rhaglen ETT fanyleb prosiect ffurfiol na chynllun busnes sy'n pennu'r nodau, yr amcanion, y cynlluniau cyflawni neu'r deilliannau. Fodd bynnag, mae hyn yn rhywbeth y mae angen amdano yn llygaid y rhan fwyaf o'r rhanddeiliaid, a byddai o gymorth mawr wrth gyfleu nodau ac amcanion y Rhaglen yn gliriach, ac wrth ddarparu cysylltiad mwy cadarn a gweladwy rhwng polisi, y prif sbardunau strategol a'r gweithrediadau sy'n cael eu cyflawni gan brosiectau ar lawr gwlad.

3.3 O ran **gweithrediad ac effeithiolrwydd**, darganfu'r adolygiad:

- Mae'r rhaglen ETT (hyd at, a chan gynnwys cyfnod ariannu 2016/17) wedi buddsoddi mewn cymysgedd priodol o brosiectau sy'n cwmpasu arloesi clinigol a gweinyddol.
- Mae cyflymdra esblygiad a gweithrediad y Rhaglen trwy'r prosiectau a ariennir wedi bod yn drawiadol, ac mae hyn yn nodwedd bwysig yn nhermau cynyddu cyflymdra'r prosesau ar gyfer mabwysiadu technoleg o fewn y GIG.

- Mae'r cyllid a ddosbarthwyd o dan amrywiol themâu'r Rhaglen ETT wedi cael ei amddiffyn. Mae hyn yn nodwedd allweddol o'u gweithrediad hefyd, ac yn un sy'n hanfodol bwysig yn nhermau cadw ffocws y Rhaglen.
- Nodwedd werthfawr o'r Rhaglen ETT yw'r goddefiant ymhlyg a phwrpasol i risg yn y ffordd y mae'n cael ei darparu. Mae Llywodraeth Cymru'n cydnabod na fydd pob un o'r prosiectau a ariennir yn llwyddo. Ond maent yn cydnabod hefyd bod dysgu trwy fethu yn gallu bod yr un mor bwysig a gwerthfawr.
- Gallai prosiectau sy'n gwneud cais am gyllid i'r Rhaglen ETT fod yn gliriach ynghylch eu hamcanion, eu deilliannau a'u dangosyddion. Mae yna rywfaint o arfer dda, ond ar y cyfan, dyma agwedd o'r Rhaglen y gellid ei gwella. Gellid gwireddu hyn trwy ddatblygu a mabwysiadu canllawiau sydd ychydig bach yn fwy manwl (heb fod yn rhy gyfarwyddol) ar gyfer ymgeiswyr, a hynny'n seiliedig ar ddogfen fanyleb glir ar gyfer y rhaglen, sy'n galluogi prosiectau i ddangos yn gliriach sut y maent yn cyd-fynd â'r Rhaglen.
- Gellid gwella'r Rhaglen hefyd trwy dynhau ar sut y mae prosiectau'n adrodd ar gynnydd. Eto, mae yna arfer dda i dynnu arni yma, ond mae angen i hyn fod yn fwy systemig a chyson, gyda defnydd mwy helaeth o'r templed adrodd cyffredin.
- Mae rhai o'r rhanddeiliaid yn teimlo bod y Rhaglen ETT, ac yn benodol y cylchoedd galwad agored ar gyfer prosiectau o dan thema 1 (prosiectau gwerthuso cyflym ac uwchraddio) yn ddwys o ran eu defnydd o adnoddau, o safbwynt yr ymgeiswyr a Llywodraeth Cymru ill dau. Mae'r ffurflen gais ei hun yn gryno ac yn addas at y pwrpas. Fodd bynnag, gallai fod yn bosibl cyflawni gwaith blaenoriaethu pellach ar geisiadau cyn eu datblygu a'u cyflwyno er mwyn gwella effeithlonrwydd. Fodd bynnag, wrth ymateb i'r pryder hwn, dylai Llywodraeth Cymru ofalu rhag mygu neu lesteirio creadigrwydd, yr arloesedd neu'r cyflymdra cyflawni y mae'r Rhaglen wedi llwyddo i'w meithrin.
- Mae angen hefyd i Lywodraeth Cymru ystyried a allai'r Rhaglen elwa o sail gwybodaeth ehangach, ddyfnach a mwy technegol er mwyn helpu i fwydo penderfyniadau'r panel sy'n asesu ceisiadau gan brosiectau am gyllid o dan thema 1.
- Er bod cyflymdra'r ddarpariaeth yn nodwedd graidd a chadarnhaol o'r Rhaglen ETT, mae'r dystiolaeth o'r adolygiad hwn yn awgrymu bod rhai prosiectau'n ei chael hi'n anodd ymdopi â'r amserlenni tynn rhwng cymeradwyo prosiectau (yn yr hydref) a'r adeg y mae angen i'r prosiectau ddechrau gweithredu (Ebrill). Mae hyn yn rhywbeth y mae Llywodraeth Cymru'n ymwybodol ohono ac mae'r Llywodraeth wedi dechrau mynd i'r afael â'r peth trwy gyflwyno amserau cyflwyno hirach.

3.4 O ran **effaith, monitro a gwerthuso**, darganfu'r adolygiad:

- Mae yna arwyddion calonogol y gwelwn effeithiau cadarnhaol wrth i nifer o brosiectau aeddfedu.
- Ychydig iawn o dystiolaeth ddogfennol sydd yna hyd yn hyn am y deilliannau neu'r effeithiau y mae'r Rhaglen ETT wedi eu cynhyrchu. I raddau helaeth, mae hyn am fod y rhan fwyaf o'r prosiectau y mae'r rhaglen yn eu hariannu naill ai ar gyfnod

cymharol gynnar yn eu datblygiad, neu maent yn dal i gyflawni, ac nid ydynt wedi casglu a dadansoddi tystiolaeth fonitro a gwerthuso ystyrlon hyd yn hyn.

- Byddai'r rhaglen ETT yn elwa o ddatblygu fframwaith ar gyfer dangosyddion canlyniadau, wedu eu grwpio o amgylch newid system a diwylliant, deilliannau cleifion a 'iechyd a chyfoeth'. Mae'r fframwaith a gynigir wedi ei amlinellu mewn manylder ym mhennod 7 yr adolygiad. Dylai prosiectau ddewis a gweithredu rhwng tri a phump o'r deilliannau canlyniadau sydd yn y fframwaith. Mae'r dull yma yn cydnabod nad yw pob dangosydd yn berthnasol i bob prosiect.

4. Argymhellion

- 4.1 Yn seiliedig ar y casgliad cyffredinol bod y Rhaglen ETT yn darparu amrywiaeth briodol o weithgareddau, rydyn ni wedi pennu cyfres o 10 o argymhellion ar gyfer Llywodraeth Cymru i'w hystyried yng nghyd-destun gwella rhywbeth sydd eisoes yn rhaglen gadarn, ac sydd â'r potensial i gyflawni amrywiaeth pwysig o ddeilliannau ac effeithiau. Ni ddylai'r argymhellion hyn fod yn or-feichus nac yn ddwys o ran adnoddau (ar gyfer Llywodraeth Cymru nac ar gyfer yr ymgeiswyr) i'w gweithredu, ac fe'u cynigir yn yr ysbryd o alluogi'r Rhaglen ETT i barhau i gael ei chyflawni mewn ffordd ystwyth ac ymatebol.

Argymhelliad 1

- 4.2 Dylai Llywodraeth Cymru barhau i weithredu'r Rhaglen ETT er mwyn caniatáu ar gyfer cyflawni asesiad o effaith a dysgu pellach ar draws holl gwmpas y prosiectau. Dylai barhau i wneud hyn ar sail model ariannu 'neilltuedig' h.y. bod y cyllid yn dal i gael ei neilltuo at y dibenion penodol a fwriedir. Bwriedir i'n hargymhellion yn sgil hynny gadarnhau'r gwaith o fesur deilliannau, fel y gellir adolygu effaith a gwerth y rhaglen yn gyson.

Argymhelliad 2

- 4.3 Dylai Llywodraeth Cymru lunio dogfen fanyleb sy'n pennu'n glir y nodau a'r amcanion ar gyfer y Rhaglen ETT a'r deilliannau a ddisgwylir ganddi. Nid oes angen i'r gwaith o lunio'r ddogfen fod yn ddwys o ran adnoddau. Ni ddylai olygu newid sylweddol o ran ystwythder cynhenid y rhaglen ychwaith. Dylid defnyddio dogfen fanyleb y rhaglen fel sail ar gyfer cywreinio ac ychwanegu manylder at y model rhesymeg amlinellol a bennir yn yr adroddiad adolygu hwn hefyd. Dylai Bwrdd y Rhaglen gael mewnbwn i, a chael eu hannog i fynnu teimlad cadarn o berchnogaeth dros ddogfen fanyleb y rhaglen a'r model rhesymeg.

Argymhelliad 3

- 4.4 Dylai Llywodraeth Cymru ddarparu canllawiau mwy manwl i ymgeiswyr sy'n ymgeisio am gyllid y Rhaglen ETT. Dylai'r canllawiau nodi'n glir bod disgwyl i brosiectau ddangos sut y maent yn bwriadu cyfrannu at nodau ac amcanion cyffredinol y Rhaglen ETT, ond dylid osgoi eu gwneud yn or-gyfarwyddol. Dylai dogfen fanyleb y rhaglen fwydo'r canllawiau hyn (Argymhelliad 2). Dylid ystyried hyn hefyd ar y cyd ag Argymhelliad 5 yng nghyd-destun lleihau nifer gyffredinol y ceisiadau i'r Gronfa ETT a gyflwynir o dan Thema 1.

Argymhelliad 4

- 4.5 Mae angen i Lywodraeth Cymru orfodi gwell lefel o gysondeb yn nhermau sut y mae prosiectau cymeradwy ar draws y themâu'r Rhaglen ETT yn adrodd ar gynnydd. Mae yna arferion da yn hyn o beth eisoes, ac mae angen rhannu'r rhain a'u ddefnyddio fel sail i godi safonau ar draws y portffolio.

Argymhelliad 5

- 4.6 Dylai Llywodraeth Cymru ystyried a ellid cyflawni'r Rhaglen ETT yn fwy effeithlon. Er mwyn mynd i'r afael â'r mater, dylai Llywodraeth Cymru ystyried archwilio nifer o opsiynau (ochr yn ochr â chyhoeddi canllawiau mwy clir), gan gynnwys:
- Gosod cyfyngiad ar nifer y ceisiadau y gall pob sefydliad GIG eu cyflwyno.
 - Cyflwyno cam mynegiant o ddiddordeb er mwyn sgrinio prosiectau allan a llunio rhestr fer sy'n fwy hydrin.
 - Aseinio themâu mwy penodol i'r cylchoedd ariannu.

Argymhelliad 6

- 4.7 Dylai Llywodraeth Cymru a Bwrdd y Rhaglen ystyried ehangu'r profiad a'r wybodaeth dechnegol sydd ynghlwm wrth y broses o asesu ceisiadau am brosiectau, ac yn benodol cynghori i ba raddau y mae'r cynigion yn alinio â rhaglenni eraill y GIG ac yn ychwanegu gwerth atynt.

Argymhelliad 7

- 4.8 Dylai Llywodraeth Cymru ystyried yn ofalus fanteision ymestyn y cyfnod cyflwyno ar gyfer prosiectau mwy a ariennir gan ETT, ac yn benodol lle bo angen recriwtio staff i gyflawni prosiectau.

Argymhelliad 8

- 4.9 Dylai Llywodraeth Cymru drafod canfyddiadau'r adolygiad hwn â Bwrdd y Rhaglen. Yn benodol, dylai geisio cywreinio'r fframwaith arfaethedig o ddangosyddion sy'n seiliedig ar ddeilliannau a bennir ym Mhennod 7 o'r adroddiad hwn, a chyflwyno hyn fel dull o gynhyrchu tystiolaeth lefel rhaglen sy'n fwy cadarn a chyson mewn perthynas ag effaith. Yn ogystal, dylai swyddogion Llywodraeth Cymru a Bwrdd y Rhaglen ystyried yn ofalus fanteision a sialensiau cymhwyso'r fframwaith i rai prosiectau yn adolygol.

Argymhelliad 9

- 4.10 Wrth gyflwyno'r fframwaith o ddangosyddion sy'n seiliedig ar ddeilliannau, dylai Llywodraeth Cymru ystyried darparu neu gomisiynu cymorth, cyngor ac arweiniad ymarferol, gan gynnwys pecyn cymorth i gynorthwyo prosiectau gyda'u gweithgareddau monitro, gwerthuso a lledaenu parhaus. Dylai hyn fod yn gysylltiedig ag achlysuron y Rhwydwaith Technoleg Iechyd a Gwaith Technoleg Iechyd Cymru.

Argymhelliad 10

- 4.11 O ystyried arwyddocâd y gweithgarwch gwerthuso yn nhermau cynhyrchu dysg a gwybodaeth yn seiliedig ar y gweithgareddau prosiect arbrofol ac arloesol sy'n cael eu hariannu trwy'r Rhaglen ETT, dylai Llywodraeth Cymru ystyried adolygu ei meini prawf ar gyfer sgorio prosiectau ar gyfer Thema 1 i gynnwys meini prawf penodol ar werthuso a dysgu.

Bryer, H; Llewellyn, M and Bebb H; (2017). Adolygiad o'r Rhaglen Effeithlonrwydd drwy Dechnoleg. Caerdydd: Llywodraeth Cymru.

Rhif yr adroddiadYGLI 51/2017

Barn yr ymchwilydd yw'r farn a geir yn yr adroddiad hwn, ac nid o anghenraid farn Llywodraeth Cymru

Am ragor o wybodaeth, cysylltwch â:

Janine Hale

Prif Swyddog Ymchwil, Economeg Iechyd

Yr Is-adran Ymchwil Gymdeithasol a Gwybodaeth

Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi

Llywodraeth Cymru

Parc Cathays

Caerdydd

CF10 3NQ

Ffôn: 0300 025 6539

Ebost: janine.hale@llyw.cymru

OGL © Hawlfraint y Goron ISBN Digidol 978-1-78859-326-7